

cesserunt, et strage facta, magnaue reddita vastitate, in terram, quam promisisti, plebem tuam induxisti. Hoc tunc non facies, « Non egredieris, Deus, in virtutibus nostris, » sed intus operaberis. Quid est, « Non egredieris? » Non apparebis. Certe enim quando catenati Martyres ducebantur, quando includebantur in carcere, quando ludibrio habendi producebantur, quando bestiis subrigebantur, quando percutiebantur ferro, quando igne cremabantur, nonne contemnebantur tanquam deserti, tanquam sine adiutore? Quomodo Deus operabatur intus? quomodo intus consolabatur? quomodo eis dulcem faciebat spem vitæ æternæ? quomodo non deserebat corda eorum, ubi homo habitabat in silentio, bene si bonus, male si malus? Numquid ergo quia non egrediebatur in virtutibus eorum, ideo deserebat? Nonne magis non egrediendo in virtutibus eorum, deduxit Ecclesiam usque ad Idumæam, deduxit Ecclesiam usque in civitatem circumstantiæ? Si enim bellare vellet Ecclesia et gladio uti, videretur pro vita præsentis pugnare: quia vero contemnebat vitam præsentem, ideo factus est acervus testimonii de vita futura.

XIV. « Tu ergo, Deus, qui non egredieris in virtutibus » nostris, Da nobis auxilium de tribulatione, et vana salus hominis¹. » Eant nunc qui salem non habent, et optent salutem temporalem suis, quæ est vana vetustas. « Da nobis auxilium: » inde da unde putaberis deserere, inde subveni. « Da nobis auxilium de tribulatione, et » vana salus homini. »

XV. « In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum » deducet inimicos nostros². » Non faciemus virtutem in gladio, non in equis, non in loriceis, non in scutis, non in potentatu exercitus, non foris. Sed ubi? Intus ubi latemus. Ubi intus? « In Deo faciemus virtutem: » et quasi

¹ Psal. LIX, 13. — ² Ibid. 14.

abjecti, et quasi conculcati, quasi nullius momenti homines erimus, sed « Ipse ad nihilum deducet inimicos » nostros. » Denique factum est hoc de inimicis nostris. Conculcati sunt Martyres; patiendo, perferendo, usque in finem perseverando, in Deo fecerunt virtutem. Fecit et ipse quod sequitur: ad nihilum deduxit inimicos eorum. Ubi sunt modo inimici Martyrum, nisi forte quia modo eos ebrios calicibus persequuntur; quos tunc furiosi lapidibus persequabantur?

ENARRATIO

IN PSALMUM LX.

Sermo ad plebem.

I. CONSIDERANDUM cum vestra Charitate Psalmum istum suscepimus. Brevis est, aderit Dominus ut sufficienter ex eo et breviter loquamur. Quantum adjuverit ipse qui nos jubet loqui, sic ero volentibus officiosus, ut non sim tardis molestus, nec paucis multus, nec occupatis onerosus. Titulus ejus non nos tenet. Est enim, « In finem, in hymnis, ipsi David¹. In hymnis, » utique in laudibus. « In » finem, » utique in Christum. « Finis enim Legis Christus est, ad justitiam omni credenti². » Et « Ipsi David, » non alium quam ipsum accipere debemus, qui venit ex semine David³, ut esset homo inter homines, et æquales Angelis faceret homines. Vocem autem in isto Psalmo, (si

¹ Psal. LX, 1. — ² Rom. X, 4. — ³ Matth. I, 1.

in membris ejus et in corpore sumus, sicut illo exhortante præsumere audemus, nostram debemus agnoscere, non alicujus extreanei. Nostram autem non sic dixi, quasi eorum tantum qui in præsentia sumus modo; sed nostram qui sumus per totum mundum, qui sumus ab Oriente usque in Occidentem. Et ut noveritis sic esse vocem nostram, loquitur hic quasi unus homo: non est autem unus homo, sed tanquam unus unitas loquitur. In Christo autem nos omnes unus homo: quia hujus unius hominis caput est in caelo, et membra adhuc laborant in terra: et quia laborant, videte quid dicat.

II. « Exaudi, Deus, deprecationem meam, intende orationi meae. » Quis dicit? Quasi unus. Vide si unus: « A finibus terrae ad te clamavi, dum angeretur cor meum¹. Jam ergo non unus: sed ideo unus, quia Christus unus, cujus omnes membra sumus. Nam quis unus homo clamat a finibus terrae? Non clamat a finibus terrae, nisi hæreditas illa, de qua dictum est ipsi Filio: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae². » Hæc ergo Christi possessio, hæc Christi hæreditas, hoc Christi corpus, hæc una Christi Ecclesia, hæc unitas quæ nos sumus, clamat a finibus terrae. Quid autem clamat? Quod supra dixi: « Exaudi, Deus deprecationem meam, intende orationi meae: a finibus terrae ad te clamavi. » Id est, hoc ad te clamavi: « a finibus terrae, » id est, undique.

III. Sed quare clamavi hoc? « Dum angeretur cor meum. » Ostendit se esse per omnes gentes toto orbe terrarum, in magna gloria, sed in magna tentatione. Namque vita nostra in hac pergrinatione non potest esse sine tentatione: quia proventus noster per tentationem nostram fit, nec sibi quisque innotescit nisi tentatus; nec po-

¹ Psal. lx, 2, 3. — ² Id. ii, 8.

test coronari nisi vicerit; nec potest vincere nisi certaverit; nec potest certare nisi inimicum et tentationes habuerit. Angitur ergo iste a finibus terrae clamans, sed tamen non relinquitur. Quoniam nos ipsos, quod est corpus suum, voluit præfigurare et in illo corpore suo, in quo jam et mortuus est et resurrexit, et in caelum ascendit; ut quo caput præcessit; illuc se membra secutura confidant. Ergo nos transfiguravit in se, quando voluit tentari a Satana¹. Modo legebatur in Evangelio, quia Dominus Jesus Christus in eremo tentabatur a diabolo. Prorsus Christus tentabatur a diabolo. In Christo enim tu tentabaris, quia Christus de te sibi habebat carnem, de se tibi salutem, de te sibi mortem, de se tibi vitam, de te sibi contumelias, de se tibi honores; ergo de te sibi tentationem, de se tibi victoriam. Si in illo nos tentati sumus, in illo nos diabolum superamus. Attendis quia Christus tentatus est, et non attendis quia vicit? Agnosce te in illo tentatum, et te in illo agnosce vincentem. Poterat a se diabolum prohibere: sed si non tentaretur, tibi tentando vincendi magisterium non præberet. Itaque non mirum, si inter tentationes positus iste clamat a finibus terrae. Sed quare non vincitur? « In petra exaltasti me. » Jam ergo hic agnoscimus quis clamet a finibus terrae. Recolamus Evangelium: « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam². » Ergo illa clamat a finibus terrae, quam voluit ædificari super petram. Ut autem ædificaretur Ecclesia super petram, quis factus est petra? Paulum audi dicentem: « Petra autem erat Christus³. » In illo ergo ædificati sumus. Propterea petra illa, in qua ædificati sumus, prior percussa est ventis, flumine, pluvia⁴, quando Christus a diabolo tentabatur.

¹ Matth. iv, 1. — ² Id. xvi, 18. — ³ 1 Cor. x, 4. — ⁴ Matth. vii, 24, 25.

Ecce in qua firmitate te voluit stabilire. Merito non vacat vox nostra, sed exauditur: in magna enim spe positi sumus: « In petra exaltasti me. »

IV. « Deduxisti me, quia factus es spes mea¹. » Ille si nostra spes factus non esset, non nos deduceret. Deducit tanquam dux, et in se ducit tanquam via, et ad se perducit tanquam patria. Deducit ergo nos. Unde? Quia factus est spes nostra. Unde factus est spes nostra? Ecce sic quomodo audistis quia tentatus est, quia passus est, quia resurrexit, factus est spes nostra. Quid enim nobis dicimus quando hæc legimus? Non enim perdet nos Deus, propter quos Filium suum misit tentari, crucifigi, mori, resurgere: non enim vere nos despicit Deus, propter quos Filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum². Sic ergo factus est spes nostra. In illo vides et laborem tuum, et mercedem tuam? laborem in passione, mercedem in resurrectione. Sic ergo factus est spes nostra. Habemus enim duas vitas: sed unam in qua sumus, alteram quam speramus. In qua sumus, nota nobis est: quam speramus, ignota nobis est. Tolera in qua es, et habebis quam nondum habes. Quomodo toleras? Ut non vincaris a tentatore. Laboribus suis, tentationibus, passionibus, morte sua demonstravit tibi vitam Christus in qua es; resurrectione sua demonstravit tibi vitam in qua eris. Nos enim non noveramus nisi nasci hominem et mori; resurgere hominem et vivere in æternum non noveramus: suscepit quod noveras, et demonstravit quod non noveras. Ideo ergo factus est spes nostra in tribulationibus, in tentationibus. Vide Apostolum dicentem: « Non solum » autem, sed et gloriamur, inquit, in tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem; spes autem non confundit:

¹ Psal. lx, 4. — ² Rom. viii, 32.

» quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per » Spiritum sanctum qui datus est nobis¹. » Ergo factus est ipse spes nostra, qui dedit nobis Spiritum sanctum, et ambulamus modo ad spem; non enim ambularem, nisi sperarem. Quid ait ipse Apostolus? « Quod enim videt » quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. » Et item. « Spe enim » salvi facti sumus². »

V. « Deduxisti me, quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici³. » Angitur cor meum, inquit ista unitas a finibus terræ, et laboro inter tentationes et scandala: invident pagani, quia victi sunt; insidiantur hæretici pallio velati nominis christiani; intus in ipsa Ecclesia vim patitur frumentum a palea: inter hæc omnia cum angitur cor meum, clamabo a finibus terræ. Sed non me deserit ipse qui me exaltavit super petram, ut deducat me usque ad se, quia et si laboro, diabolo per tot loca et tempora et occasiones insidiante adversus me, hic est mihi turris fortitudinis; quo cum confugero, non solum vitabo tela inimici, sed etiam in illum quæ voluero securus ipse jaculabor. Ipse enim Christus est turris; ipse nobis factus est turris a facie inimici, qui est et petra super quam ædificata est Ecclesia. Caves ne feriaris a diabolo? Fuge ad turrem: nunquam te ad illam turrem diabolica jacula secutura sunt; ibi stabis munitus et fixus. Quomodo autem fugies ad turrem? Ne forte quisque in tentatione positus corporaliter quærat turrem istam: et cum eam non invenerit, fatigetur, aut deficiat in tentatione. Ante te est turris: recordare Christum, et intra in turrem. Quomodo recordaris Christum, ut intres in turrem? Quidquid pateris, cogita quia prior passus est, et cogita quo fine passus est, ut moreretur et resurgeret.

¹ Rom. v, 3-5. — ² Id. viii, 24, 25. — ³ Psal. lx, 3, 4.

Talem et tu finem spera, qualis in illo præcessit, et intrasti in turrem non consentiendo inimico. Si enim consenseris inimico, tunc ad te pervenit oppugnantis jaculum. Tu potius in illum jaculare tela, quibus feriat, quibus vincatur. Quæ sunt ista tela? Verba Dei, fides tua, spes ipsa tua, opera bona. Non dico: Sic esto in ista turre, ut vaces ibi, et sufficiat tibi quia non ad te hostis tela perveniunt; age ibi aliquid non cessent manus: opera bona tua gladii sunt interficientes inimicum.

VI. « Inquilinus ero in tabernaculo tuo usque in sæcula¹. » Videtis quia ille, de quo diximus, est qui clamat. Quis nostrum est inquilinus usque in sæcula? Paucis diebus hic vivimus, et transimus: inquilini enim hic sumus, habitatores in cœlo erimus. Ibi es inquilinus, unde auditurus es vocem Domini Dei tui, Migra. Nam de domo illa æterna in cœlis nemo te jubebit migrare. Hic ergo inquilinus. Unde etiam dicitur in alio Psalmo: « Inquilinus ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei². » Hic ergo inquilini sumus, ibi Dominus nobis mansiones dabit æternas: « Multæ, inquit, mansiones » sunt apud Patrem meum³. » Mansiones illas non tanquam inquilinis dabit, sed tanquam civibus in æternum mansuris. Hic tamen, fratres, quia non modico tempore futura erat Ecclesia in hac terra: sed hic erit Ecclesia usque in finem sæculi: ideo hic dixit: « Inquilinus ero in tabernaculo tuo usque in sæcula. Sæviat » quantumlibet inimicus, oppugnet me, insidias mihi præparet, scandalis crebrescat, et faciat angere cor meum: « Inquilinus ero in » tabernaculo tuo usque in sæcula. » Non vincetur Ecclesia, non eradicabitur, nec cedit quibuslibet tentationibus, donec veniat hujus sæculi finis, et nos ab ista temporali æterna illa habitatio suscipiat, ad quam nos deducet qui

¹ Psal. lx, 5. — ² Id. xxxviii, 13. — ³ Joan. xiv, 2.

factus est spes nostra. « Inquilinus ero in tabernaculo » tuo usque in sæcula. » Si diu eris inquilinus, quasi hoc illi diceremus, laboraturus ergo es in terra inter tantas tentationes: nam si paucorum dierum hic esset Ecclesia, cito finirentur tentatoris insidiæ. Bene, paucorum dierum velles esse tentationes: sed quomodo colligeret natos omnes, nisi diu hic esset, nisi usque in finem protenderetur? Noli invidere cæteris post futuris: noli, quia jam transisti, pontem misericordiæ velle præcidere: sit hic usque in sæcula. Et quid de tentationibus, quæ necesse est ut abundant quanto magis veniunt scandala? Etenim ipse ait: « Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas » multorum. » Sed illa Ecclesia quæ clamat a finibus terræ, in his est de quibus sequitur dicens: « Qui autem » perseveraverit usque in finem, hic salvus erit¹. » Sed unde perseverabis? Quæ vires tuæ inter tanta scandala, inter tantas tentationes; inter tantas pugnas? quibus viribus vincis hostem quem non vides? numquid tuis? Ergo quia usque in sæcula erit inquilinus iste hic, quæ illi spes est ut duret? « Cooperiar in velamento alarum tuarum. » Ecce quare securi sumus inter tantas tentationes, donec veniat finis sæculi, et suscipiant nos sæcula æterna: quia cooperimur in velamento alarum ipsius. Æstus est sæculi, sed magna umbra est sub alis Dei: « Cooperiar in velamento » alarum tuarum. »

VII. « Quoniam tu, Deus, exaudisti orationem meam². » Quam? A qua cœpit « Exaudi, Deus, deprecationem meam, » intende orationi meæ: a finibus terræ ad te clamavi. » Hoc ad te clamavi a finibus terræ. « Ideo cooperiar in velamento alarum tuarum, quia exaudisti deprecationem » meam. » Admonemur ergo, fratres, non cessare orando, quandiu tempus est tentationum. « Dedisti hæreditatem

¹ Matth. xxiv, 12, 13. — ² Psal. lx, 6.

» timentibus nomen tuum. » Perseveremus ergo in timore nominis Dei : æternus Pater non nos fallit. Laborant filii, ut suscipiant parentum suorum hæreditatem, quibus mortuis successuri sunt : nos non laboramus accipere hæreditatem ab illo Patre, cui non morienti succedamus, sed cum illo in ipsa hæreditate in æternum vivamus? « De- » disti hæreditatem timentibus nomen tuum. »

VIII. « Dies super dies regis adjicies annos ejus¹. » Hic est ergo rex cujus membra sumus. Rex Christus est, caput nostrum, rex noster. Dedisti illi dies super dies; non solum istos dies in isto tempore cum fine, sed dies super istos dies sine fine. « Habitabo, inquit, in domo Domini, » in longitudinem dierum². » Quare, « In longitudinem » dierum, » nisi quia modo brevitatis est dierum? Omnis enim res, quæ finem habet, brevis est : sed regis hujus dies super dies, ut non diebus solum istis transeuntibus regnet Christus in Ecclesia sua, sed regnent cum illo sancti in diebus illis qui non habent finem. Ibi unus dies est, et multi dies sunt. Quia multi dies sunt, dixi jam : « In lon- » gitudinem dierum : » quia unus dies, sic intelligitur : « Filius meus es tu, ego hodie genui te³. » Unum diem dixit hodie : sed iste dies non ponitur in medio inter hesternum et crastinum, nec initium ejus finis est hesterni, nec finis ejus initium crastini. Nam et anni Dei dicti sunt : « Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient⁴. » Quomodo anni, sic dies, sic unus dies. Quidquid vis dicis de æternitate. Ideo quidquid vis dicis, quia quidquid dixeris, minus dicis. Sed ideo necesse est aliquid dicas, ut sit unde cogites quod non potest dici. « Dies super dies » regis adjicies annos ejus, usque in diem generationis et » generationis. » Generationis hujus et generationis futuræ : generationis hujus quæ comparatur lunæ, propter

¹ Psal. lx, 7. — ² Id. xxvi, 6. — ³ Id. ii, 7. — ⁴ Id. ci, 28.

quod luna nascitur, crescit, perficitur, senescit et occidit, sic sunt generationes istæ mortales; et generationis qua regeneramur resurgendo, et permanebimus in æternum cum Deo, quando jam non sicut luna, sed quod ait Dominus : « Tunc justii fulgebunt sicut sol in regno Patris » sui¹. » Luna enim figurate in Scripturis pro mutabilitate hujus mortalitatis ponitur. Ideo ad Jericho descendebat ille ab Jerusalem qui incurrit in latrones : quia Jericho civitas verbum est hebræum, et interpretatur latine luna. Descendebat ergo tanquam ab immortalitate ad mortalitatem : et merito in itinere vulneratus a latronibus et semivivus relictus² est ille Adam, ex quo est totum genus humanum. Ergo « Dies super dies regis adjicies annos ejus, » usque in diem generationis, » generationis mortalis accipio : cujus generationis alterius mentionem fecisti? Cujus, audi :

IX. « Permanebit in æternum in conspectu Dei³ : » Secundum quid, aut propter quid? « Misericordiam et veritatem ejus quis requiret ei? Dicit et alio loco : Universæ » viæ Domini misericordia et veritas, requirentibus testamentum ejus et testimonia ejus⁴. » Magnus sermo de veritate et misericordia, sed brevitatem promisimus. Brevis accipite quid sit veritas et misericordia : quia non parvum est quod dictum est : « Universæ viæ Domini mi- » sericordia et veritas. » Misericordia dicitur, quia non merita nostra attendit Deus, sed bonitatem suam, ut peccata nobis omnia dimitteret : et vitam æternam promitteret : veritas autem, quia non fallit reddere quæ promissit. Agnoscamus hic eam, et nos faciamus, ut quomodo nobis Deus exhibuit misericordiam suam et veritatem suam, misericordiam dimittendo peccata nostra, veritatem exhibendo promissa sua; sic et nos faciamus hic miseri-

¹ Matth. xiii, 43. — ² Luc. x, 30. — ³ Psal. lx, 8. — ⁴ Id. xxiv, 10.

cordiam et veritatem, misericordiam circa infirmos, circa egentes, circa inimicos etiam nostros; veritatem non peccando, nec adjiciendo peccatum super peccatum. Quoniam qui multum sibi pollicetur de misericordia Dei, subrepat in animum ipsius ut faciat injustum Deum, et putet quia si permanserit peccator, et noluerit recedere ab iniquitatibus suis, veniet ille et ibi eum positurus est, ubi ponit servos suos qui ei obtemperant. Et justum hoc erit, ut ibi te ponat perseverantem in peccatis, ubi positurus est illos qui recesserunt a peccatis? Sic vis injustus esse, ut et Deum facias injustum? Quid vis ergo convertere Deum ad voluntatem tuam? Tu convertere ad voluntatem Dei. Quis est ergo qui hoc facit, nisi ex illis paucis, de quibus dicitur: « Qui perseveraverit usque in finem, hic » salvus erit¹? Merito et hic « Misericordiam et veritatem » ejus quis requiret ei. » Quid est ei? Sufficeret, « Quis » requiret: » Quare, addidit, ei, nisi quia multi quærent misericordiam ejus et veritatem discere in libris ejus? et cum didicerint, sibi vivunt², non illi; sua quærunt, non quæ Jesu-Christi³; prædicant misericordiam et veritatem, et non faciunt misericordiam et veritatem? Sed prædicando illam, norunt illam: non enim prædicarent illam, nisi nossent illam. Sed qui Deum amat et Christum, in prædicando misericordiam et veritatem ipsius, ipse illam requiret ei, non sibi: id est, non ut ipse habeat ex hac prædicatione commoda temporalia, sed ut prosit membris ipsius, id est, fidelibus ejus, cum veritate ministrando quod novit; ut qui vivit non jam sibi vivat, sed ei qui pro omnibus mortuus est⁴. « Misericordiam et veritatem ejus quis requiret ei? »

X. « Sic psallam nomini tuo, Deus, in sæculum sæculi,

¹ Matth. xxiv, 13. — ² 2 Cor. v, 15. — ³ Philip. ii, 22. — ⁴ 2 Cor. v, 15.

» ut reddam vota mea de die in diem. » Si psallis nomini Dei, ne psallas ad tempus. Vis in sæculum sæculi psallere? vis in æternum psallere? Redde ei vota tua de die in diem. Quid est, redde ei vota tua de die in diem? De die isto in illum diem. Persevera reddere vota in isto die, donec venias ad illum diem, hoc est, « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit¹. »

ENARRATIO

IN PSALMUM LXI.

Sermo ad plebem.

I. DELECTATIO divinatorum eloquiorum, et dulcedo intelligendi verbi Dei adjuvante ipso qui dat suavitatem, ut terra nostra det fructum suum², et nos ad loquendum, et vos ad audiendum exhortatur? Video vos sine fastidio audire, et gaudeo palato cordis vestri, a quo id quod salubre est non respuitur, sed cum aviditate percipitur, et utiliter continetur. Loquamur ergo vobis et hodie, quantum Dominus donat; de isto Psalmo quem modo cantavimus³. Titulus ejus est: « In finem, pro Idithun, Psalmus ipsi David⁴. » Jam vobis insinuaturn esse quid sit Idithun, recolo. Ex interpretatione enim hebrææ lingue ut ad nos pervenit, latine dicitur Idithun transiliens eos. Transilit ergo iste qui cantat quosdam, quos desuper despicit. Videamus quousque transilierit, et quos transilierit, et ubi quamvis quosdam transilierit positus sit, de quo

¹ Matth. xxiv, 13. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, pag. 529-532. — ³ Psal. lxxxiv, 13. — ⁴ Id. lxi, 1.